

uniciteit in verbondenheid

kwetsbaarheid en belofte

gastvrijheid

rechtvaardigheid

duurzaamheid

verbeelding

GENEROSITEIT

uniciteit in verbondenheid

- Zo gehoord op een school: “**OKAN-leerlingen** nodigen we niet uit naar de ‘**intentieviering**’ (=openingsviering bij het begin van het schooljaar); ze begrijpen er toch niets van en ze vormen toch een aparte groep.”
Zo gehoord in een andere school: “In september startte de school met een bezinning voor alle leerlingen met als thema ‘You’ve got talent’. De inleidende tekst werd in diverse talen (Frans, Engels, Italiaans, Spaans) gebracht door leerlingen uit de OKAN-klas. Zo kreeg de taaldiversiteit de nodige aandacht en werden de leerlingen uitgenodigd om zich open te stellen voor ‘de andere’ in hun directe omgeving.”
- Uitgesproken interculturele basisschool (meer dan 30 nationaliteiten) lanceert ‘**koffie- en theekamer**’ voor ouders die anders in groepjes voor de schoolpoort staan te praten, maar geen contact hebben met elkaar.
- Een school met vele nationaliteiten slaagt er niet in dat de kinderen en hun gezinnen naar het **schoolfeest** komen. Het schoolfeest wordt voortaan anders uitgewerkt: een wandelparkoers met haltes aan de huizen van leerlingen van de school. Op elke halte is er telkens iets anders multicultureels te beleven of te eten.
- In de lerarenkamer / sommige klassen hangt de **kalender ‘ledereen feest’ van ORBIT** (thuis in de wereld van diversiteit en migratie). Deze jaarkalender bevat een overzicht van zowat alle feestdagen en hun betekenis van de meeste religieuze en levensbeschouwelijke groepen in België.

- Onze school ging op deze manier met de wegwijzer ‘Uniciteit in verbondenheid’ aan de slag met leerlingen:
 - Alle namen van de leerlingen werden verdeeld in de klas. Iedereen had de naam van één (of enkele) klasgenoten. Aan iedere leerling werd de opdracht gegeven om 3 eigenschappen te formuleren die de persoon van wie zij de naam getrokken hebben typeren. Deze werden ingevuld in <https://www.mentimeter.com/app> en zo kreeg de klas een mooi beeld van de unieke eigenschappen die deze klas maken toe wat ze is.
 - Deze video werd als inleiding op de ‘oefening’ gebruikt. Hij toont heel mooi hoe mensen, die op het eerste zicht misschien erg verschillend zijn, toch met mekaar verbonden zijn: <https://www.youtube.com/watch?v=jD8tjhVO1Tc&t=2s>
- Ieder jaar studeren er op onze school zo een twintig à dertig vrachtwagenchauffeurs af. Na het behalen van hun rijbewijs CE krijgen ze van het pastorale team een **scapulier met de afbeelding van St. Christoffel**, patroonheilige van o.a. reizigers en chauffeurs. Onze leerlingen zijn hier bijzonder trots op. Zelfs wanneer je ze jaren nadien nog eens tegenkomt zeggen ze vaak trots: “Ik heb het nog steeds hoor, ’t steekt in mijn portefeuille!” Op deze manier blijven ze een beetje verbonden met de inspiratie van onze schoolgemeenschap.

- In een school met bijna geen gekleurde leerlingen of leerlingen met een ander geloofsovertuiging is het voor deze leerlingen en hun ouders soms nog moeilijker om zich welkom/thuis te voelen. Dit was ook de ervaring van een leraar uit de 2de graad. Toen hij bij een oudercontact beide ouders en de leerling welkom heette met een 'salaam aleikum' zag hij onmiddellijk de glimlach en blijk van (h)erkenning op het gezicht van de ouders. Het ijs was gebroken en het gesprek verliep in een zeer gemoedelijke sfeer. Uiteindelijk zei de leraar in kwestie enkel maar: 'Vrede zij met u'...

salaam
"alaikūm

- **Patchwork.**
Een school liet elke leerling een stukje maken om een patchwork te vormen. De kleine stukjes op zich zijn niet zo veelzeggend.. het samenbrengen van alle stukjes in een schoolpatchwork waar de diversiteit en verbondenheid helemaal in naar voorkomt is dat zeker wel ... Alle leerlingen herkennen hun bijdrage in het geheel en voelen zich daardoor verbonden met elkaar.
- **Uit de inspiratiefiche over deze wegwijzer, haal ik volgende ideeën:**
 - Werken aan een stimulerend opvoedingsklimaat en een doeltreffende aanpak.
 - Werken vanuit de ontplooiing van ieder kind vanuit een brede zorg.
 - Je denkt na over het aanbod en vormen van evaluatie.

Hoe kan deze wegwijzer nu in verband gebracht worden met het vak WISKUNDE? Naast de basisleerplandoelstellingen geven de leerplannen wiskunde ook suggesties voor verdieping. Daarom help ik de wiskundeleerkrachten intensief bij de realisatie van een goed doordachte binnenklasdifferentiatie, ook in studierichtingen met wiskundig minder sterke leerlingen. Omdat in dergelijke studierichtingen leerlingen heel dikwijls een laag zelfbeeld hebben op het gebied van wiskunde, raad ik de leerkrachten aan om ook hun toetsen en proefwerken gedifferentieerd aan te bieden. Dat betekent dat – naast basisvragen die voor de hele klas dezelfde zijn – de leerlingen uit een aanbod van verdiepende vragen er enkele mogen kiezen. Op die manier spelen we in op de uniciteit van

onze jongeren en krijgt elke leerling de kans om zich te tonen in de leerstof die hem het beste ligt. Dergelijke manier van evalueren kan een boost geven aan het zelfvertrouwen van de leerlingen en een positief effect hebben op hun welbevinden.

- **Het hoedje van Don Bosco.**

Bij de wegwijzer 'uniciteit in verbondenheid' vond ik heel snel een link met het opvoedingsproject van de Don Boscosholen. Het is één van hun 4 pijlers.

Onder het 'hoedje' van Don Bosco vind je de 4 pijlers: vrijheid, verantwoordelijkheid, verbondenheid en zingeving.

Don Boscosholen zetten systematisch in op 'verbondenheid' en je hoort en ervaart hoe die verbondenheid elke leerling sterker maakt in de zoektocht naar zichzelf en de anderen. Leerlingen krijgen kansen, gaan vaak in gesprek en worden niet afgeschreven op basis van foute keuzes die ze maakten.

"Groeien in mens-zijn is een proces. Bij dit proces is verbondenheid onmisbaar. De mens is immers een relationeel wezen. "(uit: 'Opvoeden met Don Bosco als gids en tochtgenoot', 2015 p.1)

De figuur van Don Bosco wou daarom samen met de jongeren op stap gaan. Die verbondenheid is dus een vertrekpunt van elke opvoeder. In het project staat het mooi geformuleerd: je krijgt het mandaat van de jongere en zijn ouders en "zoekt naar verbinding vanuit een respectvolle en authentieke betrokkenheid en empathie." Je "kiest voor een brede kijk en zoekt verbinding met de leefwereld en omgeving van de jongere en met de ruime maatschappelijke context."

En tenslotte "verbondenheid is uiteindelijk maar waarachtig als ze ook zichtbaar wordt in concreet engagement voor elkaar en voor anderen. Don Bosco zet je aan daarbij oog te hebben voor de meest kwetsbaren, zowel dichtbij als wereldwijd." (uit: 'Opvoeden met Don Bosco als gids en tochtgenoot', 2015, p.32-33)

- **Betrokkenheid**

"Je kan als leraar maar betrokkenheid tonen naar leerlingen toe, als je de leerlingen als unieke persoon ziet en waardeert. Ook in een vakgroep kan men maar constructief overleggen als de uniciteit van elke leraar met haar/zijn eigen persoonlijkheid gerespecteerd wordt."

Verbondenheid

"De vrijheid van ieder individu wordt begrensd door de vrijheid van het andere individu. Ook al heb je oog voor de uniciteit van elkeen, daarnaast moet je ook rekening houden met de verbondenheid als klas, vakgroep, collega's, ... Je maakt altijd deel uit van een groep, een netwerk, een gemeenschap. Deze gemeenschap kan maar goed functioneren als men gemeenschappelijke doelen nastreeft, nl. het welbevinden en het leerproces van de leerlingen in de context van de school waarvan je deel uitmaakt."

- **Bewegingsopvoeding.**

Is 'lichamelijke opvoeding' niet het vak bij uitstek om te werken aan de wegwijzer 'uniciteit in verbondenheid' via teamvormende activiteiten tijdens de les LO of tijdens sportdagen bijvoorbeeld? De veelvoudige mogelijkheden om elke leerling in de verf zetten via een veelheid van activiteiten. Wie sport graag? Wie is de goeie organisator? Wie is de eerlijke scheidsrechter? Wie kan heel goed de score bijhouden? Wie is de creatieve choreograaf? Wie kan goed feedback en tips geven aan de medeleerlingen? Wie kan in gymnastiek de medeleerlingen goed helpen? Iedereen is wel in 1 onderdeel de kampioen!

- **Cafeteria van het woonzorgcentrum als schildersatelier.**

Leerlingen van het derde en vierde leerjaar zetten hun beste artistieke beentje voor tijdens een workshop portrettschilderen.

- **Charter voor participatie.**

"Vanuit een christelijke mensvisie erkennen en waarderen we ieder mens als een uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Een persoon die kansen tot groei krijgt omdat hij zich fundamenteel verbonden weet en in relatie staat met zichzelf, de ander, de wereld, de Andere."

De directie stelt zich al enige tijd vragen rond de wijze waarop de participatie gestalte krijgt, kreeg ... binnen de school. Er is wat ongenoegen omwille van allerhande frustraties: in welke mate spelen zgn. 'eigen belangen' mee, is de huidige groep wel representatief genoeg, is het mandaat wel voldoende duidelijk voor iedereen ...

Met een ruime groep van 10 collega's en de directieleden kiezen wij ervoor om terug te keren naar de bron: de visietekst van de school stellen we centraal. Wat beloven we als school aan leerlingen en ouders? Doen wij als school dan ook wat wij beloven? De school maakt haar visie bekend via diverse kanalen, waaronder de website. Samen komen wij tot het besluit dat alles wat op school gebeurt in principe in het teken van de realisatie van de schoolvisie moet staan. Dat geldt dus ook voor participatie op school.

Vanuit de Wegwijzer 'Uniciteit in verbondenheid' denken wij na hoe wij in de school iedereen kansen kunnen geven om te groeien vanuit een fundamentele verbondenheid met elkaar en de omringende wereld. Enkele richtinggevende vragen helpen het proces in goede banen leiden. Hoe kan onze participatie bijdragen tot het realiseren van een 'empathische cultuur' tussen leerlingen onderling, leerlingen en leerkrachten, leerkrachten en directie ...? Hoe kan onze participatie bijdragen in het ontwikkelen van ieders talenten en tegelijk het samen groeien binnen een boeiend leer- en leefklimaat?

Vanuit deze vragen volgt een brainstorming. Samen gaan wij met de werkgroep op zoek naar 10 fundamentele waarden waarmee een charter voor participatie zal worden opgesteld. Iedere medewerker wordt hierin erkend als uniek persoon die zijn, haar talenten ten dienste stelt van de school als organisatie. We betrekken in een volgende fase ook nog het hele corps bij het proces.

- **Hier 'oogt' uniciteit in verbondenheid**
Een school waar uniek en verbonden zichtbaar wordt en belevingskansen krijgt.

Het schoollogo 'de regenboog' benadrukt dat elke leerling, elke leerkracht uniek mag zijn en daarin bevestigd wordt. Elke naam telt, elke kleur van de regenboog mag zichtbaar aanwezig zijn. Op de muur op de speelplaats is het logo zichtbaar aanwezig: de woorden 'ik-jij-wij' drukken zowel het unieke uit van elkeen alsook het groeien naar een wij, de school als één gemeenschap waar gezorgd wordt voor elkaar. Het schoollogo 'de regenboog' benadrukt dat elke leerling, elke leerkracht maar kan groeien in verbondenheid met de ander. De school als oefenplaats om te groeien in relatie met zichzelf, gericht op de ander en op de verantwoordelijkheid in de samenleving,

Het thema KEI-TOF dit schooljaar wordt zichtbaar gemaakt met een affiche in elke klas. Op de speelplaats is een regenboog aangebracht met de stenen van elk kind, van elke klas. Samen vormen ze de regenboogschool en wordt verbondenheid zichtbaar. Schoolvieringen en maandopeningen zorgen ervoor dat het thema ook beleefd en gevierd wordt. De directie zorgt ook in de leraarskamer voor een visualisatie van het thema KEI-TOF waarbij de verbondenheid van het team, met vreugde en verdriet zichtbaar wordt gemaakt.

- **Verbondenheid in kleine tekenen op de basisschool:**
 - Een kralensnoer en iedere leerling is een parel aan het snoer.
 - Keien op de verwarming: in de winter verwarmen we ons samen aan de keien na de speeltijd en praten met elkaar.
 - Een bellenblaaspijp: we blazen bellen, komen tot rust bij de kleuren en hebben verwondering voor het mooie.
 - Een doek om samen te bidden, elk houdt een stukje doek vast. -...

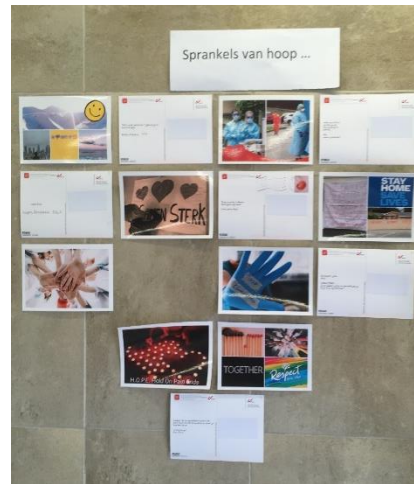
kwetsbaarheid en belofte

- De opvoeders van een scholengemeenschap nemen jaarlijks het initiatief '**als de morgen op zich laat wachten**'. Dit voor jongeren met rouw- of echtscheidingsproblematiek. Tijdens die dag is er professionele begeleiding voor deze jongeren. Dit gaat door buiten de schoollocatie.
- Een school organiseert '**de bezemwagen**'. Een afzonderlijk programma op de avond van de proclamatie voor zesde en zevende jaren die hun A-attest niet behaalden. Dit gaat door op een afzonderlijke locatie.
- **Sint voor ieder 1!**
"Het is herfst en dan weten we dat de maand december bijna voor de deur staat. Met onder andere Sinterklaas en Kerstmis is dat meestal een maand met heel wat feestelijke en gezellige momenten, maar december is zeker ook geen goedkope maand. Om ervoor te zorgen dat iedereen een extraatje kan krijgen, sloegen heel wat verenigingen de handen in elkaar. Op die manier kunnen ook kinderen uit gezinnen met een laag inkomen genieten van deze feestmaand." Via een aanmeldformulier kan men een cadeau pakket aanvragen voor een kind/kinderen. Scholen van Don Bosco verlenen hun medewerking aan dit initiatief
- **Plastisch-creatief project**
Een secundaire school heeft in een project aandacht voor mensen met een beperking. Vijfdejaars humane wetenschappen gaan op dinsdagvoormiddag aan de slag in een gezamenlijk plastisch-creatief project. Het project wordt vormgegeven met de leraren gedragswetenschappen, PO en muziek. Tweewekelijks komt een groep mensen met een beperking uit de buurt aansluiten om samen te werken. Wat dit project wordt, is telkens een vraagteken. Leerlingen ontdekken gaandeweg dat de weg daarheen veel belangrijker is dan het eindresultaat. Veel leerlingen ervaren dit als een verrijking om zo nauw samen te kunnen werken met mensen met een mentale beperking. Maar ook voor de mensen met een beperking is dit een buitengewone ervaring. Enkele projecten van afgelopen schooljaren waren een toneelstuk, een muziekvoorstelling, een modeshow, tentoonstelling... Voor veel leerlingen is het in contact komen met kwetsbaarheid behoorlijk confronterend. Maar het roept op en daagt uit om de belofte te ervaren die verscholen ligt in 'het zorgen voor'. Voor enkelen is de kennismaking zo ingrijpend, dat zelfs hun studie- en beroepskeuze hierdoor wordt beïnvloed.

- **Jaarthema 'handen vol hoop' & 'kwetsbaarheid en belofte'.**

Met deze kaartjes drukken de leerlingen hun hoop uit om na de lockdown terug naar de vertrouwde, warme klasomgeving terug te keren. Ze missen de verbondenheid met hun medeleerlingen en leerkrachten. Met deze kaartjes uiten ze hun gevoelens tijdens deze periode en stellen ze zich kwetsbaar op. Sommige jongeren hebben het enorm moeilijk maar tegelijk drukken ze ook hun hoop, geloof en verlangen uit naar het warme schoolklimaat. Het is mooi van de school dat ze deze kaartjes uithangt op een plaats waar veel leerlingen eventjes stil staan. Zo geven ze aan de jongeren de boodschap dat ze zich kwetsbaar mogen opstellen.

- **De aandacht voor kwetsbare jongeren is een noodzaak. Tijdens de les LO** kan je je niet verstoppen. Het motorisch minder vaardig, fysiek minder sterk of sociaal minder getalenteerd zijn valt zeer snel op. Jongeren erop wijzen dat niets pestgedrag rechtvaardigt is een dagelijkse bekommernis.

- **Gouden pluim.**

Kwetsbare leerlingen, gezinnen en leraren zijn in elke school aanwezig. Daarom is het zeer belangrijk om hier bij stil te staan. Op een school zag ik hoe een leraar op het einde van de dag een 'Gouden pluim' uitreikte aan één van de leerlingen die op een bepaalde manier uitblonk. Deze pluim mocht dan de volgende dag op de lessenaar van de leerling staan. Het uitblinken was niet per definitie cognitief gericht want het kon even goed gaan over een leerling die een andere leerling had geholpen bij een moeilijke opdracht, een leerlinge die mooi haar boeken in haar lessenaar had gestopt of een leerling die gewoon vriendelijk was geweest of En dat deed de leraar elke dag opnieuw.

Bij bevraging van de leerlingen merkte ik dat ze hierover enthousiast waren. Elke leerling, wie hij of zij ook was, had al eens de 'Gouden pluim' van de dag gekregen en dat gaf hen het gevoel dat ze op een of andere manier het verschil maakten in de groep. Het gaf hen een waardegevoel ondanks dat sommigen toch wel een rugzakje droegen.

Persoonlijk vind ik dat hier toch wel een stukje verrijzenisgeloof in gekaderd zit. Sommige leerlingen beleven soms echt dode momenten thuis, op school,... maar door deze 'gouden pluim' worden ze uit hun dode punt gehaald en met respect opnieuw in hun waarde geplaatst. Dit geeft hen vertrouwen en hoop dat er ook voor hen nieuwe kansen zijn, een toekomst is. Dit is verrassend vreugdevol!

- Een **troostboom** op school. Leerlingen kunnen er in stilte zitten rond de boom of iets ophangen aan de boom dat verwijst naar hun gebeuren/situatie die om troost vraagt. Daarbij aansluitend ook het vormgeven van verschillende **gevoelsplekken** op school. Een booshoek, een verdrietige hoek, ... Leerlingen kunnen er krassen op stronken, nagels inkloppen, tekenen, ... aangeven of iemand welkom is of niet.
- Zo'n 20 kilometer ten noorden van Sint-Quentin vinden we **de bron terug van de Schelde**. Midden het groene heuvellandschap is er een plaats van waaruit het water zijn weg zoekt om te stromen en te bevoeien. Wat zo broos en kwetsbaar begint uit de donkere aarde, is door niets of niemand tegen te houden. Stromend water, heerlijk om pootje te baden, wordt een krachtige rivier, zo'n 355 kilometer lang, die zijn weg zoekt naar de wijde zee. Het water zoekt zich een weg door het heuvellandschap. En het weet dat het zinloos en onmogelijk is zich te verzetten tegen weerstanden onderweg. Het water past zich aan aan de gegeven omstandigheden. Zonder angst en zonder klagen aanvaardt het water de stenen en keien in het heuvellandschap, de dammen en dijken die mensenhanden gebouwd hebben, al die zo gezegde obstakels die zijn koers door het landschap bepalen. Dat is toch een schitterende kracht die het water in zich draagt! Water zal nooit gebroken worden door de mokerslag van een hamer. Het water loopt geen verwondingen op door een scherp mes. Zelfs het krachtigste zwaard en de sterkste hand laat op het wateroppervlak geen litteken achter. Kiezelsteentjes maken wel uitdijende waterkringen. Maar al vlug tonen ze ons weer de stroming van het water. Want het water wil stromen, zich aanpassend aan de weg die mogelijk is. En al stromend blijft de rivier maar één doel voor ogen hebben: uitmonden in de weidsheid en de oneindigheid van de zee. Dat doel verliest de rivier geen enkel ogenblik uit het oog. Al is de beginnende rivier broos en kwetsbaar bij de bron, onderweg ontmoet hij nog andere rivieren. Samen zwellen hun krachten aan, samen voelen ze zich sterk genoeg om eensgezind hun doel te bereiken. Denkend aan de bron zie ik mensen als stromend water. Mensen die leven vanuit een bron, vanuit een inspiratie en een bezieling. Juist dat is hun drijfkracht om te stromen en te leven. Ze willen stromen en vloeien als een rivier van goedheid doorheen het landschap van het leven. O ja, ze gaan obstakels tegenkomen, onbegrip en tegenkanting. Maar ze laten er zich niet door verlammen. Zonder angst en zonder klagen zoeken ze een weg om te stromen. Eén doel houden ze voor ogen: uitmonden in een verbondenheid met mensen die samen willen leven vanuit een inspiratie en bezieling, om samen beeld van het goede in het leven te zijn. Gelukkig stromen mensen niet alleen! Onderweg ontmoeten ze bond- en lotgenoten. Samen stromen ze verder, samen zijn ze sterker en krachtiger om hun levensdoel zichtbaar en waar te maken. Mensen als stromend water, is het een droom? Christenen als stromend water, blijft dit een droom? Ik blijf geloven dat het kan en mogelijk is. Wel wetend dat het broos en kwetsbaar begint bij de bron. Want zoals bepaalde steden deels hun rijkdom te danken hebben aan de stromende Schelderivier, zo kunnen stromende mensen een verrijking zijn voor het samenleven vandaag. Als wij maar in de stroming ons doel voor ogen blijven houden! Ook al begint het broos en kwetsbaar, de kracht van het water vertelt ons dat het mogelijk is, dat wij het kunnen: een stromende rivier van goedheid zijn.

gastvrijheid

- **Iedere morgen persoonlijk onthaal aan de schoolpoort** – al wie als leerling/collega binnenkomt is bij name gekend ... Het scheidt een band die altijd ten goede komt ...
- Een school richt een **virtuele speelplaats/digitale koffiekamer** tijdens coronatijd. Collega's kunnen elkaar iedere middag een half uur ontmoeten via zoom op het initiatief 'Happy Half Our'.
- **Aansluitend bij het evangelie over de talenten gaven de leerkrachten deze boodschap mee:** "Er zitten hier voor ons zeker en vast geboren elektriciens, monteurs, houtbewerkers, lassers, ingenieurs... Ga samen met ons op zoek naar de manier waarop je het talent voor het vak dat je hebt gekozen verder kan ontwikkelen en zoek samen met ons uit hoe je niet alleen een vakbekwaam, maar ook een gelukkig mens kan worden." In die viering werden Koranverzen (Soera Al-Asr) geciteerd die inhoudelijk aansloten bij het thema van de talenten. Hagere Ben El Fkih, moslima en leerkracht MAVO en Frans, commentariseerde deze verzen: "Goed zijn voor anderen', 'eerlijk zijn' en 'geduldig zijn': dat zijn talenten die iedereen kan ontwikkelen. Als je dat doet, zal je nooit verloren zijn. Wij hebben geen helden uit films nodig, maar jongens en meisjes die met hun talenten anderen en God gelukkig maken." Koranverzen in een christelijke viering: het is niet verwonderlijk dat dit bij sommige leerkrachten de wenkbrauwen deed fronsen. Toch is dat een mooie illustratie van wat katholieke dialoogschool beoogt: vertrekken van de eigen evangelische inspiratie en zich daarbij waardierend openstellen voor andere tradities.
- **De telefoon opnemen, het zgn. tele-onthaal, is een bewust beleid op school.** "Ik zal u doorverbinden met..." Wordt er doorverbonden met ... dan moet dat kunnen met een minimaal aantal doorverwijzingen. De persoon die het telefoononthaal invult, moet dus goed de vraag analyseren en weten wie de best geplaatste persoon is om daar antwoord op te geven.
- Aan het **onthaal van nieuwe leerkrachten** wordt veel aandacht besteed. Wordt het hele korps betrokken of is dat een zaak van de directie en de mentoren?
- **Een enthousiaste lerares geeft Duits in een school met heel wat allochtone leerlingen.** Zij ziet dit niet als een beperking, maar als een verrijking van haar lespraktijk. De heterogeniteit van de groep grijpt ze als een unieke groeikans om haar leerlingen te laten groeien, om het leren te optimaliseren. Concreet laat ze binnen het thema 'Essen und Trinken / Im Restaurant' elke leerling een gerecht van hun land van oorsprong in de klas klaarmaken, terwijl ze in het Duits stap voor stap uitleggen wat ze doen. Ze gebruiken hierbij de bouwstenen die ze in dit thema hebben ingeoefend en zetten deze in voor doelgerichte communicatie. Als het gerechtje klaar is kunnen de andere leerlingen dan ook proeven van het onbekend stukje cultuur dat ter plaatse voor hen werd bereid. Zo creëert deze lerares op een zeer toegankelijke manier een kans voor elke leerling om elkaars identiteit wat beter te leren kennen. Er worden culturele bruggen gebouwd in een sfeer van respect.
- **In de onthaalklas krijgt kunst uit hun thuisland een plaats.** Er worden ook liederen in verschillende talen gezongen en zijn er boeken in de thuistaal (soms voorgelezen door ouders). De kinderen krijgen een avatar die hun talent uitbeeldt. Zo worden ze op hun kracht aangesproken.
- **Inclusie-traject in een basisschool.** De school werkt sterk verbindend samen met alle betrokken partners om een kleutertje met het syndroom van Down, gevlucht samen met haar ouders uit Syrië, ontwikkelkansen te bieden op school. De schijnbare evidentie waarmee dit gebeurt spreekt tot de verbeelding. Prachtig om te zien hoe het kind stapjes vooruit zet in haar ontwikkeling omdat de ploeg 'gastvrijheid' dagdagelijks zichtbaar maakt in de praktijk.

- **De kracht van aanvangsbegeleiding op niveau scholengemeenschap, gestuwd vanuit de wegwijzer gastvrijheid**

Gemeenschappelijke initiatieven voor alle startende personeelsleden van de scholengemeenschap (6 scholen):

- ° eind augustus: gezamenlijke startdag voor alle startende personeelsleden van de SG op één van de campussen (beurtrol): netwerken en kennismaken met het pedagogisch project van de scholengemeenschap; netwerkmoment: ontbijt; onthaal door de coördinerend directeur van de SG; voorstelling van het coachingteam (= team van mentoren); lezing; netwerkmoment: middagmaal met vertegenwoordiging van directieleden van elke campus; workshops geënt op de basiscompetenties 6-10: klasmanagement - communicatie met ouders - aanvangsbegeleiding; duiding van het traject - opstart ICT-werking SG; afsluitend netwerkmoment: drink.

- ° februari: gemeenschappelijke nascholing voor alle startende personeelsleden van de scholengemeenschap, georganiseerd door en in aanwezigheid van de mentoren

- ° mei: terugkomdag voor alle startende personeelsleden en mentoren van de scholengemeenschap; administratieve infosessie: uitleg personeelwetgeving i.v.m. TADD en vaste benoemingen; zelfreflectie na een jaar werken in een of meerdere campussen van de scholengemeenschap; feedback op het systeem van de aanvangsbegeleiding

- ° campusgebonden infosessies (thema's: begeleidende en delibererende klassenraden, straffen en belonen, voorbereiding oudercontact, opstellen proefwerken, voorbereiden collegiale visitatie, uitleg puntenboekje, zelfzorg, ...)

- **Gastvrijheid in de les LO.**

"We werken aan een sfeer waar iedereen erbij mag horen. Elke leerling is op elk moment welkom in de ploeg ongeacht zijn sportieve capaciteiten. Een wissel wordt doorgevoerd ook al kan dat op dat moment betekenen dat de winst voor de ploeg daardoor uit handen wordt gegeven. Als speler speel je ook de bal door naar een minder getalenteerde speler als hij op dat moment vrij staat voor het doel."

- **Gastvrijheid in het studiedomein 'voeding en horeca'.**

Scholen in het studiedomein 'voeding & horeca' trekken jongeren aan die graag met mensen werken en zich willen bekwamen in gastvrijheid. Voor adolescenten is dit geen evident verhaal maar leraren slagen erin jongeren hierin op weg te helpen door het werken aan onderliggende waarden zoals: persoonlijkheid, optimisme, empathie, collegialiteit, creativiteit ... In het didactisch restaurant, op stage, op hun leerwerkplek worden leerlingen uitgedaagd om in dialoog te gaan met gasten, peilen naar verwachtingen en proberen hier zo goed mogelijk op in te spelen. Je ziet dan ook leerlingen 'blinken' als gasten zich thuis voelen en de ontvangen gastvrijheid appreciëren. Met vallen en opstaan, door in contact te komen met een diversiteit van gasten en steeds wisselende situaties verwerven jongeren heel wat zelfkennis én mensenkennis, een basisvoorwaarde voor gastvrijheid ...

- In deze wereldklas onthaalt de school anderstalige leerlingen. De inrichting van de onthaalhoek faciliteert de ontmoeting met de ander, die van over de hele wereld kan komen. De huiselijke inrichting nodigt uit om met elkaar in dialoog te gaan, met respect voor de thuistaal en thuiscultuur. De leerlingen leren er in

kleine kring deel te nemen aan gesprekken in het Nederlands. Tegelijk, zoals in het leerplan Zill! staat, krijgen ze erkenning voor hun meertalige identiteit en durven ze hun eigen meertaligheid inzetten. Zo voelen de leerlingen zich welkom, in een positief en veilig klimaat. Gastvrijheid is hier een waarde en ook een funderend principe voor de vorming in de school.

rechtvaardigheid

- Een directeur verwoordde het als volgt bij het begin van de **klassenraden**: 'We willen voor alle jongeren goed doen en juist daarom kunnen we niet voor alle jongeren gelijk doen'.
- **Proclamatie**: ingaan tegen een competitief onderwijsmodel met 'prijzen' die uitsluitend de meest intellectuele leerlingen belonen.
- Op **wereldtoilettag** (19 november) onderneemt de leerlingenraad van een school ieder jaar een actie die het verband legt tussen: water, sanitaire voorzieningen, mensenrechten, hygiëne en armoede.
- Een school doet tijdens de advent met de vijfdejaars en de leraren uit de vijfdes jaarlijks mee aan **de 'Inleefweek Armoede'**. De deelnemers aan een Inleefweek Armoede gaan de uitdaging aan om één week rond te komen met een budget van iemand die in armoede leeft. Dat komt neer op 60 euro voor een volwassen persoon en 20 euro voor een kind. De deelnemers houden zich ook aan enkele leefregels.

duurzaamheid

- Het **Wereldcomité** bekijkt diverse acties doorheen het schooljaar door de bril van 'de piraminder' (klimaatdag, dikketruëndag, opruimacties, vegetarisch aanbod, milieubeleid op school, afvalbeleid, Oxfam, schrijf-ze-vrijdag, wereldwinkelontbijt, fruitautomat)

- Het bestuur van een scholengemeenschap neemt (samen met de directies) jaarlijks het initiatief voor een **zendings- en engagementsmoment bij de aanstelling tot TADD en/of bij vaste benoeming van haar personeelsleden**. Ze doen dit ook bij de aanstelling van een nieuwe leidinggevende in een school.
- Zeven katholieke scholen verlagen hun energieverbruik door het **plaatsen van zonnepanelen**. Er werden 521 stuks op twaalf verschillende gebouwen geplaatst. “Begin dit jaar analyseerden we het energieverbruik van de zeven scholen”, zegt de verantwoordelijke voor de infrastructuur binnen de scholengemeenschap. “Het installeren van zonnepanelen leek de meest zinvolle investering, met het snelste terugverdieneffect.” De panelen werken met terugdraaiende tellers, zodat ook tijdens de zomervakantie energie kan worden opgeslagen. De scholen doen nog meer om zo energiezuinig mogelijk te zijn. “Zo investeren we ook in het aanpassen van de plafondisolatie met ingebouwde ledverlichting”, zegt een directeur. “We maken de investeringen ook kenbaar bij de leerlingen. Zo leren ze iets bij over milieuvriendelijke energie.” (Het Nieuwsblad – zaterdag 27 juni 2020)
- De **werkgroep infrastructuur** stond bij zijn masterplan eens stil bij de ecologische inspanningen die men vrijwillig bij een nieuwbouw wil realiseren om bewust om te gaan met duurzaamheid: asbestplaten verwijderen en vervangen door een groendak, regenwateropvang en recupereren voor toiletspoelingen.
- Een schoolteam zet in op **het project VALIES** (www.edo-valies.be). In dat project worden schoolteams begeleid om Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO) te realiseren op school. Daarmee streeft men na dat leerlingen en leraren verantwoordelijkheid op zich nemen en bijdragen tot een betere wereld. Daarbij zijn de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (sustainable development goals of SDG's, <https://www.sdgs.be/nl>) richtinggevend. De VN-lidstaten willen die zeventien werelddoelen verwezenlijken tegen 2030. Zo ambieert men een wereld waarin iedereen wereldwijd, nu en in de toekomst, genoeg heeft om in zijn behoeften te voorzien. Dat sluit naadloos aan op inspirerend burgerschap, waarin we immers leerlingen de wereld als gave en opgave leren zien en hen laten ontdekken dat ze zich geroepen kunnen voelen om te werken aan een betere wereld.
- Ter gelegenheid van **5 jaar 'Laudato Si'** gaan we (als land- en tuinbouwschool) in op de vraag van 'ecokerk' om een vruchtdragende boom te planten op school. Waarom een vruchtboom/fruitboom? We leggen op een symbolische manier de band met Laudato Si' zelf: “Iedere gemeenschap kan van het goede van

de aarde nemen wat zij nodig heeft om te overleven, maar ze heeft ook de plicht om de aarde te beschermen en haar vruchtbaarheid voor toekomstige generaties te verzekeren.” Een vrucht- of fruitboom symboliseert mooi de oproep om de vruchten van de aarde te delen. Bovendien duurt het enkele jaren vooraleer hij vrucht draagt. Ook dat is symbolisch: het vraagt soms wat geduld om resultaten te zien van onze inspanningen. Een boom legt de band met voedsel en met duurzame klimaatbestendige landbouwsystemen zoals agroforestry of agro-ecologie. Hij verwijst ook naar recente gemeenschapsinitiatieven zoals deeltuinen, eetbare tuinen, ... Vanuit het oogpunt van biodiversiteit, willen we trouwens bij de keuze van de boom op zoek gaan naar oude rassen en inheemse soorten uit de vroegere hoogstamboomgaarden die nu helaas schaars geworden zijn.

<https://netrv.be/plant-een-laudato-si-boom>

- Wie 'op **Car Free Day (17 september)** met de fiets of het openbaar vervoer naar de school kwam, werd bij aankomst op de school beloond met een appel.
- **Een school heeft een jongerenwerking/leerlingenplatform opgezet.** Het opzet is zoals een jeugdbeweging met activiteiten zoals een dropping, spelen, ... maar elke activiteit heeft een link met het pedagogisch project van de school. In dit pedagogisch project heeft men sinds kort de SDG's (Duurzame ontwikkelingsdoelen – VN) binnengebracht. Door deze eigentijdse benadering heeft men een verbinding gemaakt met thema's zoals duurzaamheid, gastvrijheid, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid,... (eigenlijk passen alle wegwijzers hieronder). De leerlingen hebben in verschillende afdelingen ook gewerkt aan het visualiseren van deze doelen (zie foto hieronder).

- **Duurzaamheidsproject 'water'.**

"Het was een boeiende tocht voor onze school om EDO-onderwijs (**E**ducatie **D**uurzame **O**ntwikkeling) en op die manier ook vele Zill-doelen in onze school binnen te brengen. We kregen daarbij de hulp van een gratis professionaliteitstraject Valies i.s.m. de universiteit Antwerpen en de Arteveldehogeschool Gent. Het hele team werd warm gemaakt voor het belang van brainstorming. Daarna verdiepten we ons met Djapo in systeemdenken (als...dan...; oorzaak en gevolg). Onlangs werkten we met EDO-doelen in het achterhoofd de projectweek Water uit van peuter tot en met zesde leerjaar. Een openings- en slotmoment zorgden voor het verbondenheidsgevoel op onze school. We werden ons meer bewust van de kleine en grote wereld-thematiek. We gaven kinderen aanzetten tot nadenken. Het bewustzijn dat zaken anders moeten is het begin van wijsheid om kleine acties op schoolniveau op te zetten. We leerden buiten onze eigen wereld te kijken en in te zien dat we er allemaal iets aan kunnen doen. Kinderen waren betrokken, leerden argumenteren en zagen verbanden in een complexe realiteit. Van peuter (ik was mijn handen, ik poets mijn tanden), over wassen met en zonder schuim tot de complexe problematiek van het Amazonewoud en de hoeveelheden water nodig voor de vleesproductie in het zesde leerjaar... We werden er stil van, maar waren geboeid. En wijzigden onze toch wel bekrompen mening hierover... Zo bespraken we zeker twee ontwikkelingsdoelen die in september 2015 tijdens een historische top van de Verenigde Naties werden aangenomen : "verzekering van toegang tot duurzaam beheer van water voor iedereen" (sdg 6) en "behoud en duurzaam maken van water dichtbij en veraf, in de vijver en in de zeeën en oceanen." (sdg 14). Sdg staat voor Sustainable Development Goals of duurzame ontwikkelingsdoelen.

- **'In de etalage' ! – Levenslang leren.**

Elke 14-dagen stelt een leerkracht voor de geïnteresseerden een specifieke werkvorm, een boeiend boek, een digitaal tool... die hij/zij gebruikt heeft tijdens een van de lessen. Dit gebeurt via een korte aankondiging in de wekelijkse nieuwsbrief voor personeelsleden en leerkrachten kunnen hierop intekenen. Er is ruimte voor maximaal 12 collega's. Bij grote interesse wordt dit item herhaald de volgende week. Van de aanbieder wordt een korte aankondiging en een werkfiche waarin het onderwerp wordt uitgelegd verwacht. Hiervoor werden door de werkgroep sjablonen ontwikkeld. Van de aanwezigen wordt actieve betrokkenheid tijdens het 'etalage-moment' verwacht én een korte review waarin men kort beschrijft hoe men het aangeboden kan inzetten / heeft ingezet in de eigen les. Alle documenten zijn terug te vinden op het digitale leerplatform van de school.

- **Geen vliegtuigreizen, wel trektocht, groentetuin en bloemenweides**

Een school stimuleert fietsen naar school en doet geen vliegtuigreizen in de laatste jaren van de humaniora maar een trektocht. Deze school laat leerlingen in de vijfdes een duurzaamheidsstage doen. Tijdens verschillende lessen laten ze leerlingen reflecteren over hun eigen voetafdruk, ze geven leerlingen de kans om over de middag ook vegetarisch te eten. Ze stimuleren dit ook door het weghalen van de automaten en het gebruik van drinkflessen i.p.v. plastic waterflesjes. Deze school heeft ook een eigen groentetuin waarin klassen om beurten werken over de middag. Ze waren ook actief rond de bijenkorven en bloemenweides. Door deze maatregelen zorgt deze school ook voor meer gelijkwaardigheid onder de leerlingen, want alles is voor iedereen toegankelijk en betaalbaar.

- **Leerplannen wetenschappen 2de graad**

In de nieuwe leerplannen wetenschappen voor de 2de graad kiest men voor 2 wegwijzers, met name **duurzaamheid** en **verbeelding**. **Duurzaamheid** is vermeld in een algemeen doel: *'De leerlingen werken geïnformeerd op een veilige en duurzame manier met materialen, chemische stoffen en technische en biologische systemen'*. Een praktisch voorbeeld hiervan is het volgende. In een fysicaklas gaat men de klassieke TL-lampen vervangen door LED-lampen. Op suggestie van de directeur werkt de leraar een oefening uit voor de leerlingen waarbij zij moeten uitrekenen hoelang het zal duren, vooraleer de aanschaf van deze LED-lampen en bijhorende armaturen zal gecompenseerd worden door de lagere energiekosten.

verbeelding

- Een school organiseert jaarlijks:
 - '**villa verbeelding**' (expositieruimte op school – 'in de kijker')
 - '**kunstkriebels**' (schoolculturfestival)
 - '**foodstock**' (muzisch creatief afsluiten van het schooljaar)
- Bij de **heropstart na corona** stond bij de schoolpoort een groot **kunstwerk: 'het oor'**. Een kunstwerk onder het motto 'luisteren kan zoveel zeggen'. "We willen jullie nog zoveel vertellen in een zeer korte tijd. Maar we willen vooral nog zoveel luisteren naar jullie. We deden dit de voorbije weken via telefoon of videogesprek, in livechat, via e-mail of Smartschoolbericht en ... dit blijven we doen!"

- Het werkelijke kenmerk van intelligentie is niet kennis, maar verbeeldingskracht. Een school plaatst **elke week een nieuw 'motivatiescreen'** (1 onliner en sprekende afbeelding/foto) op het digitale mededelingsscherm van de school (bij de inkom, in de lerarenkamer). De filosofie erbij is: 'Logica brengt je van A naar B, verbeelding brengt je overal!'

- Voor leerlingen uit de bso-richtingen gaat het ouder- en **leerlingencontact** van de tweede graad door **in de werkplaatsen en de praktijkklassen** waar het werk van de leerlingen te zien is. Een tweetal avonden per jaar kunnen ouders van de tweedegraadsleerlingen bso zelf aan het werk in de praktijkklokken. Leerlingen nemen de rol van leraar op zich.

- Voor schilder- en renovatiewerken werden alle kruisbeelden 'verwijderd'. Dat bracht leraren op een lumineus idee om hun leerlingen uit te dagen. Met een waar-is-Wally-poster, maar dan met als titel **Waar is Jezus?**, zetten de godsdienstleraren hun leerlingen aan het denken. Generaties lang verwees in elk klaslokaal een kruis naar de christelijke inspiratie van de school. Het werd een blinde vlek, zo vanzelfsprekend. Nu de klassen fris geschilderd zijn, vragen ze om nieuwe verwijzers. Van het eerste tot en met het zesde middelbaar kregen de leerlingen een klas- en vakoverschrijdende opdracht: Waar vind jij vandaag Jezus? Geef Hem opnieuw een plaats in je klas. Eerst werden alle ontwerpen opgesteld in de kerk van het college. Daarna werd een selectie gemaakt die een vaste plaats kreeg in de klassen.
- **'Behind the music'**. Om de veertien dagen komen jongeren (op vrijwillige basis) uit het vijfde middelbaar tijdens de middagpauze samen voor 'behind the music'. Eerst wordt er samen getafeld om daarna enkele muzieknnummers te beluisteren en te bespreken. Heel wat hedendaagse muziek in alle mogelijke genres draagt een boodschap in zich. Samen wordt gezocht wat die boodschap is, wat die liedteksten ons te vertellen hebben.
- **'De andere film'**. Eén keer per maand komen internaatleerlingen en opvoeders samen voor het project: 'de andere film'. Films die de banaliteit van de massaproductie ruim overstijgen en bij de dieper kijkende leerling en opvoeder vaak heel wat oproepen. Na het bekijken van de film is er tijd om na te praten, soms onder deskundige begeleiding.
- **Ergens langs de lijn.**
Dit jaarthema van een West-Vlaamse school was gelinkt aan een maatschappelijk engagement voor Oxfam (Syrische vluchtelingkampen). Een lijn kan een groef of een kras zijn, maar ook een beleid, een koers. Een lijn kan een rand of grens zijn. Wat doen we met lijnen in ons leven en in onze samenleving? Zijn we mensen van de harde lijn? Zijn lijnen er voor altijd of kunnen ze vervagen? Inzet en engagement kunnen een stroeve lijn onderbreken of positief ombuigen. In de lessen Beeld en Esthetica denken leerlingen creatief over lijnen, leren ze zien en geven ze vorm. Je kan lijnen krassen, manipuleren en aaien.

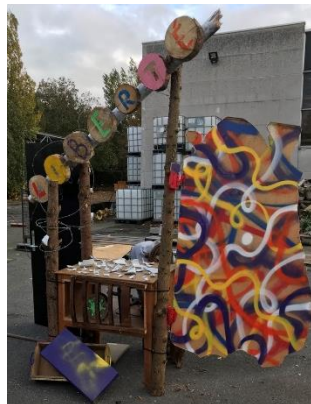
logo Eva Goethals

Vogels doen je blik een sierlijke lijn vormen. Vrije vogels en mensen in vrije val. Een gedecoreerde tafel raakt de vloedlijn aan. Herinneringskasten tonen diversiteit. In plexi graveren leerlingen afbeeldingen van vluchtelingen en projecteren ze op muren met grillige groeven. Verweerde boekjes liggen op de tafel in het vluchtelingenkamp. Witte zakdoeken zijn symbolen van hoop en troost: een lappendeken versierd met bloemen en vlinders. Portretten in bister tonen hoe lijnen ook een weglating kunnen zijn. In het geelbruin kleurpigment maak je met water vormen lichter, maak je lijnen zichtbaar maken door met water ruimte weg te gommen. In keramiek verschijnt de lijn tussen zwart en wit, met grijs als middenweg. Foto's brengen kustlijnen en wolvenslierten samen.

Je ziet en beleeft in het hele gebouw een inspirerende kijk op lijnen. Naast het thematisch werk van leerlingen en leerkrachten, zie je ook vrij werk. Poëzie die uit hun gedachten vloeit of schilderijen waar ze trots op zijn.

- Een West-Vlaamse school ging, volledig coronaproof in de buitenlucht, **aan de slag met afvalmateriaal**. In samenwerking met Piazza maakten ze een kunstwerk dat de huidige corona-crisis verbeeldt. Het groene virus raakt opgesloten in een kooi waardoor dromen opnieuw een kleurrijke vrijheid krijgen.

- **Er is een verhaal dat over de schrijver Franz Kafka verteld wordt.** Het is niet zeker of het echt gebeurd is, maar het verhaal wordt vaak gedeeld. Zoals dat gaat met verhalen zijn er vele versies van, en kan ieder er een andere boodschap in terug vinden. Het verhaal gaat zo. Op zijn 40e wordt Kafka getroffen door tuberculose, verhuist hij van Praag naar Berlijn en wandelt hij elke dag in het park in zijn buurt. Daar komt hij op een dag een huilend meisje tegen. Hij vraagt haar wat er scheelt. Ze vertelt hem dat ze haar pop kwijt is. Kafka helpt zoeken, maar vindt de pop ook niet in het park. Om het meisje te troosten, verzint Kafka een verhaal...

...Hij zegt dat de pop op reis vertrokken is. "Hoe weet jij dat?" vraagt het meisje ongelovig. "Je pop schreef me een brief," antwoordt Kafka, "ik zal hem morgen eens meebrengen." Kafka gaat naar huis en begint een brief te schrijven. Hij maakt er zijn werk van want hij wil een prachtige brief schrijven, dat het meisje moet troosten in het verlies van haar pop. Het is een leugen, dat weet hij, maar wel een prachtige leugen. Als hij de volgende dag terug keert naar het park, staat het meisje op hem te wachten. Ze kan nog niet lezen, dus leest hij de brief voor. De pop vertelt dat ze op reis vertrokken is om de wereld te zien, om nieuwe vrienden te maken. Ze belooft elke dag te schrijven om over haar avonturen te vertellen. En dat doet ze ook. Kafka, in het laatste jaar van zijn leven, spendeert zijn kostbare tijd aan het schrijven van deze brieven. Wekenlang leest hij elke dag een imaginaire brief van de pop aan het meisje.

De pop beleeft vele avonturen en verzekert het meisje van haar liefde voor haar. Na verloop van tijd begint Kafka zich af te vragen hoe hij dit verhaal kan eindigen, zonder het meisje teleur te stellen. Hij schrijft een laatste brief waarin de pop vertelt dat ze getrouwd is en met haar man samen woont en dat ze dus niet meer terug zal keren. Het meisje is blij voor de pop en is ondertussen over het verlies heen. Kafka heeft iets in de plaats gegeven van de pop, namelijk een verhaal dat haar helpt het verlies te verwerken.

Dat is de kracht van storytelling. Dat is de kracht van de verbeelding! Het maakt niet uit of het waar is of niet waar. Wat uitmaakt, is of het helpt. Wat mij raakt in dit verhaal, is dat die grote schrijver in zijn laatste levensjaar een flink deel van zijn tijd wijdt aan het troosten van een kind. Een vreemd kind dat hij in het park ontmoet. In plaats van nog een levenswerk te willen schrijven, schrijft hij troostende imaginaire brieven. Zomaar! Uit generositeit! Kreeg hij daarvoor iets in de plaats? Ja, de vreugde van het kind. Door haar gelukkig te maken, maakte hij zichzelf ook gelukkig. Door anderen te helpen, helpen we onszelf op een manier die van een onmeetbare waarde is. Generositeit is jezelf waarderen door middel van de verbeelding. En wat nu komt, draagt én schraagt alles: een jaar later overleed Kafka. En nog een paar jaar later vond het meisje, ondertussen een tiener geworden, een briefje in de pop.

Toen ze het openvouwde stond er: 'alles waar je van houdt zal waarschijnlijk verloren gaan, maar uiteindelijk zal liefde altijd terugkeren in één of andere vorm. Franz Kafka.'

Dit verhaal, met al zijn diepgang, nodigt mij bij ELK schoolbezoek, klasbezoek, vergadering uit om met veel generositeit én verbeelding te gaan luisteren naar mensen. En een klein beetje proberen te luisteren zoals God alleen dat kan: zonder veel te onderbreken, zonder te oordelen, zonder onnodige bijsturing... bijsturing wel naar de generositeit én verbeelding van het hart... Met woorden van Paus Franciscus: "Denken met het hart én beminnen met het hoofd."

- **bewuste schoolkeuze om in te zetten op uren artistieke vorming**

Deze school stimuleert de verbeelding van leerlingen door duidelijk te kiezen voor artistieke vakken en niet mee te gaan in de beslissing om uren voor artistieke vorming af te schaffen. De solidariteit onder de leraren die daardoor geen kans meer hebben op een extra uur voor hun vak is vrij groot. De hele school ziet in dat leerlingen het nodig hebben om hun verbeelding te gebruiken, ideeën vorm te geven, creatief te leren denken. Ze dagen de leerlingen uit om vanuit de impressie die ze opdoen via verschillende kunstvormen (literatuur, theater, dans, plastische kunsten, muziek) eigen ervaringen te plaatsen en verder vorm te geven in hun eigen expressies. De school verwoordde ook op een heel mooie manier naar de ouders toe hoe dit bijdraagt tot de vorming van jongeren die kritisch en ruimdenkend durven te zijn in maatschappij die vaak niet veel ruimte laat om te filosoferen, stil te staan bij wat waarde heeft en te dromen over hoe het ook en beter kan.

- **Verbeelding in het leerplan van de studierichting 'Biotechnische Wetenschappen'**

In de nieuwe leerplannen wetenschappen voor de 2de graad kiest men voor 2 wegwijzers, met name **duurzaamheid** en **verbeelding**. Voor wat betreft **verbeelding**, denk ik aan dit algemeen doel uit de nieuwe leerplannen: *'De leerlingen ontwikkelen een oplossing voor een probleem door inzichten, concepten en vaardigheden uit natuurwetenschappen, technische wetenschappen en wiskunde geïntegreerd aan te wenden'*. Deze doelstelling ligt niet voor de hand en zal leraren wetenschappen dwingen uit hun comfortzone te stappen om met de nodige verbeelding haalbare opdrachten voor de leerlingen te bedenken. Het leerplan voor de studierichting 'Biotechnische Wetenschappen' biedt via de wenken alvast enige inspiratie:

-Onderzoek en verbetering van waterkwaliteit aan de hand van scheidingstechnieken.

-Een compost-heater ontwikkelen vanuit een onderzoek van warmterecuperatie

-Een snoep of dessert ontwikkelen met een gezonde(re) zoetstof

-Een systeem voor hernieuwbare energie ontwikkelen bijvoorbeeld in de context van een passief huis

-Een plan ontwikkelen om het energiegebruik te verminderen voor een bepaalde situatie (huiscontext, schoolse context)

-Een bodem of substraat verbeteren voor een bepaalde teelt

-Een bio-kunststof ontwikkelen

-Een revalidatietoestel ontwikkelen voor een bepaalde spieraandoening

-Een voedingsmiddel ontwikkelen gebaseerd op micro-organismen zoals kaas (vb. mozzarella)

-Een procedé ontwikkelen om de temperatuur van vloeibaar water te doen dalen en zelfs om te zetten tot ijs zonder vriestoestel

-Een bestanddeel isoleren door scheidingstechnieken zoals bijvoorbeeld cafeïne isoleren of kleurstoffen uit spinazie halen; of een bestanddeel transformeren (vb. bruine suiker omzetten naar witte suiker)

- **Religieus erfgoed: 'de blauwe ruimte'**

Een secundaire school gaat creatief om met het eigen religieuze erfgoed. Nadat de oorspronkelijke kapel van de school werd omgevormd tot studiezaal, bleef alleen het doksaal over. Ook deze 'kleine kapel' werd na een tijdje niet meer gebruikt. Op initiatief van de directie en de pastorale inspiratiegroep werd geïnvesteerd om van deze ruimte een multifunctionele en hedendaagse sacrale ruimte te maken. Het kreeg de naam *'de blauwe ruimte'* mee. Een plek die oproept en de **verbeelding** laat spreken. Een stilteplaats op school waar ruimte wordt gecreëerd om stil te staan bij wat beroert en op te laden. Een plek waar bezoekers worden uitgenodigd om even uit het alledaagse drukke schoolleven te stappen en uitgenodigd te worden tot verdieping. Deze ruimte wordt creatief vormgegeven en aangevuld door de leerlingen en wordt vaak gebruikt voor klasbezinningen, kunst, muziek...

- **Desmond Tutu** is op 20 juni 2013 **op bezoek bij studenten**. Gevraagd naar welk **advies** hij voor hen heeft, antwoordt hij:

Jonge mensen zijn altijd ongelooflijk inspirerend.

Jullie zijn idealistisch.

Jullie dromen jullie dromen.

Trek je niets aan van het cynisme van de oudjes.

Geloof dat deze wereld een betere wereld kan worden.

Een wereld waar plaats is voor iedereen.

Een wereld waarin niemand buitengesloten hoeft te worden.

En waarin je niet van je stuk wordt gebracht of geïntimideerd raakt door het succes van anderen.

Droom, droom van een wereld waarin armoede tot de geschiedenis behoort.

Een wereld waarin iedereen weet dat ook zij een plekje onder de zon hebben.

Droom, droom, want voor je het weet ben je alweer volwassen en vergeet je je dromen.

Droom, want het is ontzettend bijzonder hoe God al sinds mensenheugenis gebruik maakt van jonge mensen.

En God heeft ook een plan voor jou.

Om deze wereld te maken zoals Hij hem graag ziet.

Een prachtige wereld voor iedereen.

generositeit

- Verbindend werken onder personeelsleden: keuze van het beleidsteam van de school: **gratis soep** (break voormiddag) **en vieruurtje** voor alle schoolpersoneel waarvoor er nog vergadering is na de lesuren.
- Het korps 'personeel en feestelijkheden' organiseert wekelijks op vrijdag '**het negende lesuur**' voor alle personeelsleden. (Ontmoetingsmoment na laatste lesuur op vrijdag op de school.)
- Vier op tien mensen met een beperking voelen zich niet aanvaard in een publieke omgeving. Mensen met een beperking ontbreken op ons werk, in onze straat en in onze vrije tijd. Daar wil '**Hart voor Handicap**' iets aan doen met de nieuwe beweging 'de Genereuzen'. De Genereuzen willen dat iedereen er gewoon bij hoort, beperking of niet. Tijd om drempels weg te halen! In gebouwen maar ook in ons hoofd. Iedereen hoort er simpelweg bij: mensen met én zonder beperking. Samen moet het nieuwe normaal worden. Een secundaire school voor buitengewoon onderwijs vraagt aan al de personeelsleden om het 'Iedereen erbij-charter' te tekenen.
- Op het **einde van het schooljaar** is er vanuit het schoolbestuur een **attentie** (met dankboodschap) voor ieder personeelslid.

- **Generositeit in de Koran**

In de Islam kent men 'liefdadigheid' of 'sadaqah' de hoogst mogelijke waarde toe. Daarbij kan men denken aan het doen van goede dingen voor de medemens, vriendelijk zijn tegen dieren, het vermijden van slechte daden en met de woorden van Profeet Mohammed, vrede zij met hem, kan zelfs een glimlach een vorm van liefdadigheid zijn. De derde zuil van de islam 'armenbelasting' of 'zakaat' vertrekt vanuit het generositeitsprincipe. Wie rijkelijk werd gegeven, geeft een deel ervan aan een ander. Via '*sadagah*' of '*zakaat*' worden menselijke relaties versterkt en ontstaat er solidariteit en naastenliefde. Een dienaar kan enkel barmhartig zijn wanneer hij 'naastenliefde' heeft, zoals al-Ghazali benadrukte in zijn werken. Liefde voor de naasten kan bestaan en versterkt worden via de Liefde voor God.

"Geloof in Allah en Zijn boodschapper (Mohammed) en geef uit van hetgeen waarover Hij jullie als beheerders* heeft aangesteld. Diegenen van jullie die geloven en uitgeven (omwille van Allah) voor hen is er een grote beloning." (Soera 57 *al-H'adied – Ijzer*, vers 7)

* beheerders = wat je in je bezit hebt of van je eigendom

"Zij, die hun rijkdommen nacht en dag, heimelijk of openlijk weggeven, ontvangen hun beloning van hun Heer; zij zullen niet vrezen, noch zullen zij treuren." (Soera 2 *al- Baqara* 2, vers 274)

Profeet Mohamed (vzmh) heeft verder gezegd: "Liefdadigheid vermindert de rijkdom niet". (Bron: Verzamelwerk van Moeslim)

Zelfs het planten van een boom waar een dier kan in schuilen, of waar een dier kan van eten, is een vorm van liefdadigheid. Een moslim die een boom plant of een veld inzaait waarvan mensen, vogels en dieren kunnen eten, stelt een daad van liefdadigheid. (Bron: Verzamelwerk Moeslim)

“Je zult geen gelovige zijn, als je niet voor je broeder wenst wat je voor jezelf wenst.” (Verzamelwerk Moeslim en al-Boekharie)

“God vermeerdert eer van diegene die vergeeft. Iemand die zich nederig opstelt omwille van Hem. God zal hem in status verheffen.” (bron: Verzamelwerk Moeslim)

“Zij die geloven en de deugdelijke daden doen, aan hen zal de Erbarmer liefde doen toekomen.” (Koran 19:96)

“Zij die geloven, zij die het Jodendom aanhangen, de Christenen en de Sabiërs die in God en de laatste dag geloven en die deugdelijk handelen, voor hen is hun loon bij de Heer en zij hebben niets te vrezen noch zullen zij bedroefd zijn.” (Soerat al-Baqara 2, vers 62)

“De pijn verlichten van je medemens is in essentie een gebaar van generositeit.” Aboe Bakr (Verzamelwerk Moeslim en al-Boekharie)

schooleigen inspiratie

- De graadcoördinatoren zorgen dat de maandelijks nieuwe '**Vakspecifieke Impulsen op School (VISjes)**' - die concreet gestalte geven aan het project van de katholieke dialoogschool - bij de juiste vakleerkrachten terecht komen. De VISjes vormen aanzetten om via de seculiere vakken (dat wil zeggen: alle vakken behalve godsdienst) een levensbeschouwelijk gesprek te initiëren waarbij de katholieke identiteit verkend wordt tegen de achtergrond van levensbeschouwelijke diversiteit zoals die in de maatschappij en de eigen school zichtbaar aanwezig is. Door regelmatig VIS-jes uit te gooien kan men in een school via de specifieke vakgebieden het levensbeschouwelijk gesprek op een natuurlijke manier stimuleren en zo de christelijke identiteit op scherp stellen. Zo krijgt de dialoogcultuur vaste voet aan de grond.

<https://www.kuleuven.be/thomas/page/dialoogschool-vis-concept/>

<https://www.kuleuven.be/thomas/page/dialoogschool-materiaal-visjes/>

VISjes vormen telkens de toepassing van één of meer heel concrete wegwijzers.

- Bij een overlijden van een kind/jongere/personeelslid in actieve dienst in één van de scholen van een scholengemeenschap wordt **een rouwvlag** uitgehangen aan het gebouw van de centrale diensten van de SG.

- Wegwijzer als **eyecatcher** opstellen aan de inkom, op een centraal punt in de school met ruimte voor schooleigen wegwijzers (krijtverf).

- **In de kijker zetten van de "Heilige" uit de schoolnaam** n.a.v. naamfeest, bv. Sint-Lucasfeest in de afdeling schilder en decoratie. De feestdag van Lucas is op 18 oktober. Lucas is naast patroon van de artsen ook de patroonheilige van de schilders. Volgens de legende schilderde Lucas Maria met het kind Jezus. Verschillende voorstellingen van de Madonna worden vereerd als werk van de heilige Lucas. Voor leerlingen en leraren van deze afdeling is er op 18 oktober altijd 'iets bijzonders': een kunstenaar komt langs, een traktaat, een bezoek, een duiding van deze traditie, een tentoonstelling op de afdeling voor ouders, ...
- In onze school bestaat de traditie van **bezinningsdagen waarbij de klastitularis met zijn of haar klas enkele dagen doorbrengt op een afgelegen plaats**. In de regel is de titularis hierbij begeleider en creëert hij of zij de nodige veiligheid waarbinnen een stil en verdiepend gesprek kan plaatsvinden. Daarbij wordt ruimte gemaakt om ervaringen uit te wisselen over verlies, ambities, toekomst en eigen wortels van de leerlingen. De locatie voor deze gesprekken is erg belangrijk: het moet een 'woestijn' zijn, in afzondering, weg van de school. De bezinningsdagen zijn elk jaar een van de hoogtepunten van het schooljaar en de leerlingen vinden ze belangrijk. Nochtans wordt de bezinning elk jaar opnieuw in vraag gesteld door sommige ouders (omwille van financiële redenen) en door sommige leraren (omwille van beschikbaarheid). Het is in onze school al jaren een strijd om deze witräume te kunnen behouden!

Een tip: We geloven dat de taal van dichters ons kan helpen bij het creëren van het juiste gevoel en de juiste afstemming in de groep. Lees als voorbeeld een gedicht van Rutger Kopland.

Het Ontelbare

We zaten te drinken en te kijken over het water
tot waar de wereld in de hemel verdween en terug
naar de tafel, de messen, de glazen,

een avond voor een echt gesprek, over het grotere

ineens verscheen in de hemel een zwerm spreuwen
een enorme, dansende wolk vogels, zo begon het

was die zwerm niet het levend bewijs zei iemand
dat getallen ontelbaar groot kunnen zijn, ja
die hemel vol vogels had hem aan het denken gezet

toen begonnen we met zijn allen verder te denken

zouden er meer getallen zijn dan we al kennen
nog grotere misschien – hoeveel zouden dat
er dan zijn en hoe groot waren ze dan, zouden wij
hen ooit kunnen denken, ooit kunnen opschrijven

en bovendien, wat wilden we met hen en zij met ons

er waren veel meer vragen, de meeste zo moeilijk
dat ik ze niet kon onthouden, maar ik weet nog wel
dat we diep in de nacht weer uitkwamen bij die vogels

inmiddels was de lucht geheel bezaaid geraakt
met de gebruikelijke hemellichamen.

- Onze **Don Bosco-school** draagt de figuur van Don Bosco en zijn opvoedingsmethode (zie visietekst) hoog in het vaandel. Op 31 januari is er op de school een feestdag rond Don Bosco met eucharistie, 's middags frietjes, ... Don Bosco is ook in elke klas zichtbaar (afbeelding).
- Een voorbeeld van hoe de **'katholieke dialoogschool'** op het **examen geschiedenis** van laatstejaarsleerlingen aso bevraagd wordt.

Onder de naam 'Katholieke dialoogschool' maakt het katholiek onderwijs werk van een schoolmodel waarin ook plaats is voor andere religies en levensbeschouwingen. Het betekent dat moslims en andersgelovigen op scholen waar zij in grote getale aanwezig zijn gerespecteerd zullen worden zonder dat zij met 'bekeringspogingen' te maken krijgen. Zij zullen hun religie mogen beleven. Zo bevestigde topman van het katholiek onderwijs Lieven Boeve aan *De Morgen* (4 mei 2016). Boeve: 'Het is een ambitieus project, maar uit onderzoek blijkt dat onze katholieke identiteit helemaal verwatert als we niets doen. Wij houden onze scholen een spiegel voor om een nieuwe stap te zetten. De tijd dat wij onderwijs voor én door katholieken aanboden, is voorgoed voorbij. De katholieke identiteit hoeft voortaan niet noodzakelijk door elke leerling of leraar te worden gedeeld, zolang ze het project van de school maar ondersteunen'. Rector Torfs (KULeuven, 2 juni 2016) schaarde zich hier achter: 'Eenheidsworst is niet de oplossing. We moeten vanuit een eigen sterke identiteit de dialoog aangaan met elkaar. Ik denk dat het de plicht is van het katholieke net om hieraan verder te werken. Je kan niet in dialoog treden met anderen als je je eigen identiteit niet kent'.

Niet iedereen deelt echter deze visie. Volgens het gemeenschapsonderwijs GO! moet de neutraliteit de norm zijn in het onderwijs en zijn levensbeschouwelijke uitingen daarom niet op hun plaats in de scholen. Volgens N-VA heft het katholiek onderwijs hiermee zichzelf op en vormt het zich om tot het actief pluralistisch onderwijs. Ook Open VLD kan zich hierin niet vinden: 'Wij hebben eerbied voor ieders geloof, maar godsdienst is niet de kerntaak van het onderwijs'. Vlaams Belang is resoluut tegen: 'Dit leidt tot een vrijwillige islamisering van ons onderwijs!'

-Met welk onderdeel van de cursus heeft bovenstaande maatschappelijke discussie verband? Geef hierbij duidelijke en concrete aanwijzingen.
 -Wat is je eigen mening rond die 'katholieke dialoogschool'?

- Via diverse projecten maken de **leerlingen van 5de en 6de jeugd- en gehandicaptenzorg op een school kennis met de OKAN leerlingen** op diezelfde school. Zo wordt bijvoorbeeld 'verhalen vertellen aan peuters/kleuters' ingeoefend door de verhalen te vertellen aan de jongere OKAN leerlingen. Zij hebben er op taalvlak iets aan en voor de leerlingen is het zinvol om deze vaardigheid te oefenen bij leerlingen die de taal nog niet 100% beheersen. Ook het leerplandoel omtrent 'jaarfeesten leren organiseren' wordt samen met OKAN uitgevoerd. Zij leren onze tradities kennen en voor de leerlingen biedt het een realistische context. Ook van OKAN uit wordt iets georganiseerd voor de leerlingen van 5de en 6de JGZ. Ze kookten voor de leerlingen en organiseerden een ontmoetings- en dansfeest.
- Ik wou even checken wat de wegwijzers voor mij nu betekenen in mijn leven. Ik maakte volgende website: <https://sites.google.com/view/wegwijzers/homepage>

leder zoekt zijn eigen weg maar wandelt in hetzelfde bos.
Martin Heidegger, Holzwege